

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJOS
VIEŠOJO VALDYMO GRUPĖPATIKSLINTA PAŽYMA
DĖL VALSTYBĖS TARNYBOS ĮSTATYMO NR. VIII-1316 PAKEITIMO ĮSTATYMO IR SU
JUO SUSIJUSIŲ ĮSTATYMO PROJEKTŲ
(TOLIAU - PROJEKTAI)

(TAP-22-1888; TAP-22- 1887; TAP-22- 1886; TAP-22- 1885; TAP-22- 1884; TAP-22- 1883; TAP-22- 1882; TAP-22- 1881; TAP-22- 1880; TAP-22- 1879; TAP-22- 1878; TAP-22- 1877; TAP-22- 1876; TAP-22- 1875; TAP-22- 1874; TAP-22- 1873; TAP-22- 1872; TAP-22- 1870; TAP-22- 1869; TAP-22- 1866; TAP-22- 1867; TAP-22- 1865; TAP-22- 1864; TAP-22- 1863; TAP-22- 1862; TAP-22- 1861; TAP-22- 1860; TAP-22- 1859; TAP-22- 1858; TAP-22- 1857; TAP-22- 1856; TAP-22- 1855; TAP-22- 1854; TAP-22- 1853; TAP-22- 1852; TAP-22- 1851; TAP-22- 1850; TAP-22- 1849; TAIS NR. 22-9951)

2022-10-25 Nr. NV-3068

Vilnius

Projektų rengėja – Vidaus reikalų ministerija (kartu su Finansų ministerija ir Socialinės apsaugos ir darbo ministerija).

Projektų tikslai. Įgyvendinti Aštuonioliktosios Vyriausybės programą: stiprinti įstaigų vadovų grupę – suformuojant profesionalių vadovų korpusą, apmokamą konkurencingu atlygiu, centralizuotą vadovų ugdymą ir karjeros valdymą; orientuoti valstybės tarnautojų veiklą į rezultatus; ugdyti valstybės tarnautojų kompetencijas ir lyderystę; didinti lankstumą valdant žmogiškuosius išteklius, mažinti atotrūkį tarp valstybės tarnybos reglamentavimo ir Darbo kodekso nuostatų; suformuoti valstybės tarnybos politiką įgyvendinančią vykdomosios valdžios instituciją.

Dabartinė situacija. 2019 m. buvo įgyvendinta valstybės tarnybos pertvarka: patikslinta valstybės tarnautojo sąvoka (ūkinės ir techninės funkcijos išbrauktos iš valstybės tarnybos sąvokos), atskirta statutinė valstybės tarnyba (atitinkamos nuostatos perkeltos į specialiuosius, statutinių valstybės tarnautojų veiklą reglamentuojančius teisės aktus), pakeista darbo užmokesčio sistema (nustatyti koeficientų intervalai, pareigybės suskirstytos į grupes), buvo įvesta visiškai centralizuota valstybės tarnautojų atrankos sistema, kurią vykdo Valstybės tarnybos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos, atsisakyta nuolatinių tarnybinės veiklos vertinimo komisijų, sprendimo priėmimą perduodant tiesioginiam vadovui ir į pareigas priimančiam asmeniui, įvestos institucijų vadovų kadencijos ir kt.

Ilga, sudėtinga, daugiapakopė centralizuota valstybės tarnautojų atrankos sistema neleidžia užtikrinti atrankos proceso efektyvumo, negarantuoja geriausių kandidatų atrinkimo į pareigas valstybės tarnyboje; vadovą įdarbinančios valstybės tarnybos institucijos ir įstaigos neidentifikuoja, kokio įstaigos vadovo ieško, realiai nevykdomas kandidatų į įstaigų vadovų pareigas pritraukimas ir aktyvi paieška. Valstybės tarnautojų veiklos vertinimas pagal šiuo metu galiojančią teisinę reguliavimą nėra efektyvus ir nesudaro galimybių tinkamai įvertinti valstybės tarnautojo darbo rezultatų.

2021 m. Lietuvoje buvo kiek daugiau nei 46 tūkst. valstybės tarnautojų, iš jų 58 % sudarė karjeros valstybės tarnautojai, politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojai ir įstaigų vadovai. Bendras valstybės tarnautojų šalyje skaičius pastaraisiais metais mažėjo (2016 m. valstybės tarnautojų skaičius sudarė daugiau kaip 50,7 tūkst., t. y. beveik 10 % daugiau nei 2021 m.).

Pagal tarptautinį valstybės tarnybos efektyvumo indeksą „InCiSE“ (2019 m.) Lietuvos valstybės tarnyba užima 20 vietą iš 38 tyrime dalyvavusių šalių ir yra per dvi valstybes žemiau bendro Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos šalių vidurkio. Vidaus reikalų ministerijos surinkti duomenys rodo, kad žmogiškųjų išteklių valdymas kuria administracinę naštą įstaigoms, neskatina orientacijos į rezultatus, neskatina valstybės tarnautojų mokytis, tobulėti ir kelti kvalifikaciją, nesudaro sąlygų valstybės tarnautojams prisitaikyti prie kintančių veiklos sąlygų ir reikalavimų. Žmogiškųjų išteklių valdymo valstybės tarnyboje teisinis reglamentavimas neužtikrina

tinkamų kandidatų pritraukimo į valstybės tarnybą, nesudaro sąlygų pritraukti geriausius ir kompetentingiausius vadovus, neužtikrina valstybės tarnautojų išlaikymo valstybės tarnyboje. Dėl lėšų trūkumo (darbo užmokesčio fonde) įstaigų galimybės finansiškai motyvuoti valstybės tarnautojus yra ribotos.

Projektų esmė. Projektais siūloma:

- Siekiant pasiūlyti duomenimis ir jų analize pagrįstus sprendimus, darbo užmokesčio konkurencingumo klausimą siūloma spręsti etapais. Pirmajame pokyčio etape pertvarkyti valstybės pareigūnų, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo, bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų teisėjų, valstybės tarnautojų atlygio sistema. Siūloma **koreguoti jų pareiginės algos (atlyginimo) bazę ir ją susieti su vidutiniu mėnesiniu bruto darbo užmokesčiu**. Bazinis dydis būtų peržiūrimas kas trejus metus, atsižvelgiant į darbo užmokesčio pokyčių darbo rinkoje tendencijas ir šalies ekonominę situaciją. Dėl pastaruoju metu išaugusios infliacijos pirmą kartą bazinį dydį siūloma peržiūrėti 2024 m. rengiant 2025 m. biudžetą.
- 2023 m. bus peržiūrimas viešojo sektoriaus darbuotojų darbo užmokestis ir jis didės dėl numatomo padidinti šiuo metu galiojančio Lietuvos Respublikos valstybės politikų, teisėjų, valstybės pareigūnų, valstybės tarnautojų, valstybės ir savivaldybių biudžetinių įstaigų, finansuojamų iš valstybės biudžeto, savivaldybių biudžetinių įstaigų darbuotojų pareiginės algos (atlyginimo) bazinio dydžio. Šį bazinį dydį numatoma padidinti 5 eurai (nuo 181 iki 186 eurų), arba 2,76 proc. Tam iš valstybės biudžeto valstybės ir savivaldybių institucijoms bus numatyta papildomai apie 126 mln. eurų. Be to, priedams už tarnybos Lietuvos valstybei stažą valstybės politikams, valstybės pareigūnams, teisėjams ir valstybės tarnautojams 2023 m. valstybės biudžete institucijoms bus suplanuoti papildomi asignavimai, kurie sudarys 1 proc. nuo minėtų darbuotojų darbo užmokesčio – apie 10 mln. eurų. Dėl tos priežasties minėtų darbuotojų darbo užmokestis taip pat didės.
- Bazinio dydžio įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad valstybės tarnybos įstaigų vadovų, valstybės politikų, valstybės pareigūnų, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo, bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų teisėjų, valstybės tarnautojų, valstybės ir savivaldybių biudžetinių įstaigų darbuotojų pareiginės algos (atlyginimo) bazinis dydis planuojamiems metams (n) tvirtinamas atitinkamų metų Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme pagal Lietuvos statistikos departamento paskelbtą praėjusių metų (n-2) vidutinį mėnesinį šalies darbo užmokestį (su individualiomis įmonėmis), kuris 2021 m. sudarė 1 579,4 euro¹. Atitinkamai (proporcingai) teisės aktų projektuose pakeisti pareiginės algos koeficientų dydžiai, apvalinant iki šimtųjų (*dvių skaičių po kablelio*). Įsigaliojus šiam įstatymui, pareiginės algos koeficientas bus perskaičiuojamas valstybės tarnautojo iki šio įstatymo įsigaliojimo gautą pareiginę algą su priedu už tarnybos Lietuvos valstybei stažą padalijus iš Lietuvos Respublikos pareiginės algos (atlyginimo) bazinio dydžio įstatyme einamiesiems metams taikomo pareiginės algos (atlyginimo) bazinio dydžio. Gautas koeficientas apvalinamas pagal matematines taisykles iki šimtųjų dalių. Siūlomas konvertavimo mechanizmas užtikrins didesnę perskaičiuotos sumos apvalinimo tikslumą (*konkreči suma konvertuojama ir apvalinama vieną kartą, jei atskirai konvertuojama pareiginė alga ir priedas už stažą, gaunama dvių suapvalintų skaičių suma, kuri, turint galvoje konvertuojamus dydžius ir šimtųjų skaičiaus dalių svarbą, tam tikrais atvejais gali būti reikšmingai didesnė ar mažesnė*).
- suvienodinti Ministro Pirmininko, Seimo Pirmininko, Konstitucinio Teismo pirmininko ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininko darbo užmokestį;

¹ Šaltinis: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=badb13ec-9576-484e-9399-09dd2270b2dd#/>.

- hierarchiškai sudėlioti valstybės politikų, valstybės pareigūnų ir aukštesniųjų valstybės tarnautojų darbo užmokesčio koeficientus;
- Valstybės politikų darbo užmokestis pagal naująjį Įstatymo projektą bus nuo 3,2 (mažiausios savivaldybės mero) iki 5,5 (Seimo Pirmininko ir Ministro Pirmininko) bazinio dydžio, arba nuo 5053 Eur iki 8685 Eur.
- Teisėjų darbo užmokestis pagal naująjį reglamentavimą bus nuo 3,9 (apylinkės teismo teisėjo) iki 5,5 (Konstitucinio Teismo pirmininko ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininko), arba nuo 6158 Eur iki 8685 Eur.
- Valstybės pareigūnų darbo užmokestis pagal naująjį reglamentavimą nustatomas nuo 2,2 iki 4,5 (valstybės kontrolieriui) bazinio dydžio, arba nuo 3 474 Eur iki 7 106 Eur.
- **peržiūrėti vadovų reglamentavimą:** įteisinti aukštesniojo vadovo sąvoką, konkursus į įstaigų vadovų pareigas organizuoti centralizuotai, su į įstaigos vadovo pareigas priimamu asmeniu sudaryti susitarimą dėl jo veiklos tikslų bei rezultatų, reglamentuoti pretendentų į aukštesniuosius vadovus rezervą, įrašymo į jį aplinkybes ir jo valdymo sąlygas, centralizuotai organizuoti vadovų ugdymą;
- patikslinti valstybės tarnautojo sąvoką, nustatant kad valstybės tarnautojais nelaikomi asmenys, atliekantys vidaus administravimo funkcijas, kaip jos apibrėžtos Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatyme.
- iš esmės pakeisti priėmimo į karjeros ir laikinųjų valstybės tarnautojų pareigas tvarką, numatant konkursų decentralizavimą bei atskirus atvejus, kada į karjeros valstybės tarnautojo pareigas ir į laikinojo valstybės tarnautojo pareigas iki 3 metų laikotarpiui gali būti priimama be konkurso.
- siūloma supaprastinti žmogiškųjų išteklių valdymą, nustatant valstybės tarnautojams išbandymo laikotarpį, kurio įteisinimas išspręs netinkamo kandidato priėmimo riziką. Taip pat nustatomas valstybės tarnautojo atleidimo iš pareigų pagrindas – kai išbandymo rezultatai yra nepatenkinami.
- konkursus į įstaigų vadovų pareigas organizuoti centralizuotai;
- keisti veiklos vertinimo sampratą, reglamentuojant, kad vertinimo tikslas – pasiektų rezultatų įvertinimas, atsisakant privalomo vertinimo pagal kvalifikaciją ir gebėjimus atlikti pareigybes aprašyme nustatytas funkcijas. Siūloma atsisakyti metinių veiklos užduočių formulavimo visiems valstybės tarnautojams, išskyrus įstaigų vadovus ir vidurinės grandies vadovus. Veiklos rezultatams viršijus lūkesčius, siūlomas platesnis piniginių skatinimo priemonių spektras.
- įteisinti kompetencijų viešajame sektoriuje ugdymo modelį (būtų centralizuotai organizuojami ir koordinuojami valstybės tarnautojų mokymai);
- atsisakyti valstybės tarnautojams, įskaitant ir valstybės tarnybos įstaigų vadovams, mokamo priedo už stažą valstybei;
- skatinti valstybės tarnautojų mobilumą sudarant galimybes eiti ne vienas, o kelias valstybės tarnautojo pareigas, būti laikinai perkeltam į įstaigos vadovo ar politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojo pareigas, tarnybinės būtinybės atveju karjeros valstybės tarnautojas jo sutikimu ne ilgesniam nei vienu metų terminui gali būti deleguojamas į kitą įstaigą ar organizaciją padėti atlikti šios įstaigos ar organizacijos funkcijas;
- tikslinti nepriekaištingos reputacijos reikalavimus;
- įgyvendinti Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2021 m. gruodžio 22 d. nutarimą Nr. KT201-A-N15/2021 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo (2018 m. birželio 29 d. redakcija) 40 straipsnio 1 dalies 3 punkto, 41 straipsnio 2 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“, atliekant valstybės tarnautojų nušalinimo nuo pareigų instituto – pakeitimus. Numatoma, kad dėl valstybės tarnautojo nušalinimo spres į pareigas priimančio asmens, įvertinęs pareigų pobūdį, atliekamas funkcijas ir kitas svarbias aplinkybes. Nustatomas nušalinimo terminas ir galimybė nušalintą valstybės tarnautoją jo sutikimu

perkelti į lygiavertes ar žemesnes pareigas, jei toks perkėlimas neprieštarauja nušalinimo tikslui;

- nustatyti, kad valstybės tarnautojams suteikiamos Darbo kodekse numatytos atostogos, o, suteikiant papildomas kasmetines atostogas pagal Darbo kodekso 138 straipsnio 2 dalį, į ilgalaikio nepertraukiamojo darbo toje pačioje darbovietėje laiką įskaitomas tarnybos Lietuvos valstybei stažas (iki įstatymo įsigaliojimo valstybės tarnautojų sukauptų kasmetinių atostogų dienų skaičius būtų užfiksuojamas ir papildomos kasmetinės atostogos toliau skaičiuotųsi taip, kaip numatyta Darbo kodekse. Kolektyvinėse sutartyse galima susitarti dėl ilgesnės trukmės atostogų);
- panaikinti didžiausią leistiną valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, skaičių, taip įgalinant institucijų ir įstaigų vadovus nuspręsti, kiek ir kokių pareigybių reikia veiklai vykdyti ir iškeltiems tikslams pasiekti;
- atsisakyti valstybės tarnautojų pareiginių algų koeficientų intervalų;
- išgryninti valstybės tarnybos valdymą, atskiriant valstybės tarnybos politiką formuojančią ir įgyvendinančią institucijas. Siūloma nustatyti, kad valstybės tarnybos politiką formuoja vidaus reikalų ministras, valstybės tarnybos politikos įgyvendinimą – paskirta atsakinga institucija, o valdyti žmoniškuosius išteklius pavedama įstaigoms;
- nustatyti pagrindines už valstybės tarnybos politikos įgyvendinimą paskirtos atsakingos institucijos funkcijas. Svarbu priskirti atsakomybę už valstybės tarnybos pokyčių monitoringą, vadovų korpuso stiprinimą, pritraukimą į valstybės tarnybą, pasaulinių viešojo ir privataus sektorių žmoniškųjų išteklių valdymo tendencijų stebėjimą ir populiarinimą tarp valstybės tarnybos ir viešojo sektoriaus organizacijų, metodinės pagalbos organizacijoms teikimą, todėl būtina sustiprinti už valstybės tarnybą atsakingą ir valstybės tarnybos politiką įgyvendinančią įstaigą;
- **Viešojo sektoriaus darbuotojų registro įstatymo projektu** siūloma modernizuoti Valstybės tarnautojų registrą ir Vidaus tarnybos registrą, kas leis centralizuotai ir automatizuotai tvarkyti duomenis, kurių reikia valstybės valdymo reikmėms tenkinti, t. y. viešojo sektoriaus įstaigų personalo valdymo sisteminiams sprendimams priimti, kontrolei ir prevencijai užtikrinti, viešojo sektoriaus įstaigų vadovams personalo valdymo sprendimams priimti, valstybės ir savivaldybių biudžetams (darbo užmokesčiui) planuoti; viešojo sektoriaus įstaigų personalo administravimo ir buhalterinės apskaitos tvarkymo funkcijoms centralizuotai atlikti ir kt.;
- **Savivaldybių administracinės priežiūros įstatymo** Nr. VIII-730 2, 7, 8, 9, 11, 13, 14 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 8¹ straipsniu įstatymo projektu siūloma tobulinti savivaldybių administracinę priežiūrą: aiškiai reglamentuoti Vyriausybės atstovų įgaliojimų įgyvendinimą nagrinėjant asmenų prašymus ir skundus, supaprastinti Vyriausybės atstovų personalo valdymo procedūras (Vyriausybės atstovų skatinimo, atostogų, pavadavimo klausimus), spręsti kitas praktikoje išryškėjusias problemas, taip pat siūloma papildyti Vyriausybės atstovų socialines garantijas.

Finansinis poveikis. Projektams įgyvendinti reikės papildomų valstybės biudžeto lėšų. Atsižvelgiant į tai, kad siūloma valstybės pareigūnų (išskyrus Vadovybės apsaugos tarnybos, Specialiųjų tyrimų tarnybos, žvalgybos pareigūnų ir prokurorų), Konstitucinio Teismo, bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų teisėjų, valstybės tarnautojų (išskyrus statutinių valstybės tarnautojų), pareiginei algai (atlyginimui) apskaičiuoti taikyti naujo bazinio dydžio pagrindu apskaičiuotus koeficientus nuo 2023 m. liepos 1 d., o valstybės tarnybos įstaigų vadovų bei valstybės politikų pareiginei algai apskaičiuoti – nuo valstybės politikų naujos kadencijos pradžios (išskyrus tuos esamus valstybės tarnybos įstaigų vadovus, kurie sudarys susitarimą dėl jo veiklos tikslų ir rezultatų), **papildomas didžiausias valstybės biudžeto lėšų poreikis pareiginėms algoms (atlyginimams) padidinti 2023 m. sudaro 16,3 mln. Eur.**

Numatoma, kad 2024 m. bus 1,14 mln. Eur didesnis, palyginti su 2023 m., papildomų valstybės biudžeto lėšų poreikis. Papildomos lėšos reikalingos savivaldybių merų pareiginėms

algoms padidinti, taip pat dėl 2024 m. numatomų Lietuvos Respublikos Prezidento ir Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų Respublikos Prezidento, Seimo ir Vyriausybės narių pareiginėms algoms padidinti nuo jų kadencijos pradžios.

2025 m. papildomų valstybės biudžeto lėšų poreikis bus 3,05 mln. eurų didesnis, palyginti su 2024 m. Papildomos lėšos reikalingos Respublikos Prezidento, Seimo ir Vyriausybės narių pareiginėms algoms padidinti.

Priėmus Viešojo sektoriaus darbuotojų registro įstatymą ir sukūrus Viešojo sektoriaus darbuotojų registrą jo pagrindu veikiančiai bendrai, lanksčiai ir moderniai viešojo sektoriaus žmogiškųjų išteklių valdymo sistemai, 6 mln. eurų lėšų poreikis jau numatytas Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane, taip pat šiuo metu rengiamoje 2022–2030 m. plėtros programos valdytojos Vidaus reikalų ministerijos Viešojo valdymo plėtros programos pažangos priemonėje Nr. 01-001-08-03-01 „Sukurti modernią viešojo valdymo institucijų žmogiškųjų išteklių valdysenos sistemą“.

Šiuo metu Informatikos ir ryšių departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos įgyvendina projektą Nr. 10.1.1-ESFA-V-913-01-0006 „Bendros informacinės sistemos valstybės įstaigų personalui administruoti sukūrimas ir tobulinimas“ (projekto vertė – 4 991 549,18 Eur). Projekto tikslas – tobulinti personalo administravimo, darbo užmokesčio apskaitos ir su tuo susijusių žmogiškųjų išteklių valdymo procesus ir daryti juos kokybiškesnius nacionaliniu mastu. Taip pat įgyvendinamas projektas Nr. 10.1.5-ESFA-V-923-01-0006 „Inovatyvių informacinių technologijų, skirtų efektyviam viešojo valdymo sektoriaus žmogiškųjų išteklių valdymui, sukūrimas ir įdiegimas“, kurio tikslas – padidinti žmogiškųjų išteklių valdymo valstybės ir diplomatinėje tarnyboje efektyvumą, sukuriant tam reikalingas informacinių technologijų priemones (projekto vertė – 1 599 899,55 Eur). Abu projektai tarpusavyje susiję ir finansuojami iš Europos socialinio fondo lėšų.

Derinimas. Projektai patikslinti atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto 2022 m. spalio 10 d. išvadą Nr. 102-P-41 ir pakartotinai teikti derinti visoms ministerijoms, Specialiųjų tyrimų tarnybai, Valstybės kontrolei. Projektai svarstyti tarpinstituciniame pasitarime.

Atitiktis Vyriausybės programos nuostatomis. Projektai įgyvendina Vyriausybės programos nuostatas, susijusias su stiprių ir atsakingų vadovų, kaip valstybės tarnybos veido formavimu.

Siūlome projektus svarstyti Vyriausybės posėdžio A dalyje.

Patarėja

Vilija Vervečkienė

